

No parlaré d'arquitectura, 93_ **Misses de postguerra**

No confio en els profetes. No quan s'entenen com persones autoerigides en oracles amb capacitat de predir quines tendències vindran i, en termes arquitectònics, com seran les cases del futur basats en les experiències que estem vivint en aquest confinament. Tampoc m'interessen en absolut els estudis que s'han fet sobre com l'estem vivint, més que res perquè els resultats ja són coneguts abans de fer-los i es poden resumir molt fàcilment: si tens una casa gran amb un bon jardí i possibilitats diverses de privatitzar i segregar habitacions viuràs molt bé. Si tens una casa més petita i has de menjar i treballar en la mateixa taula i has de dormir i estudiar en el mateix espai, si has de bullir bledes a un metre del cobrellit, si només dos fulletes de contraxapat separen l'escàs àmbit on pots sentir-te més o menys a gust d'una televisió a tot volum, si cada tarda un veí et vol deleitar cantant un *Bella ciao* desafinat a tot volum, tindràs un confinament de merda. La resta: solucions ad hoc més o menys enginyoses per a pal·liar aquest desastre. Resumint encara més: els arquitectes som capaços del millor, del pitjor i de les perfectes mediocritats grises i avorrides que formen el cos mig de l'habitatge d'aquest país. Rere una vila estupenda de mil metres quadrats amb menjador d'hivern, menjador d'estiu, sala de televisió, dos estudis i un no-m'emprenyis formalitzat com un pavelló exempt al bell mig d'un jardí fantàstic hi ha un arquitecte. Rere un infrahabitatge sense llum solar ni vistes al carrer hi ha un arquitecte. I rere la major part dels habitatges de Núñez y Navarro hi ha un arquitecte-poeta recentment guardonat amb el premi Cervantes que deia amb tot el cinisme del món que la seva arquitectura (que mai acostuma a ensenyar) només li servia per a pagar-se la possibilitat d'exercir aquesta poesia, fonamentada (per tant) sobre la mediocritat més infecta.

Em sembla bastant més interessant analitzar la relació entre l'espai 1.0 i l'espai 2.0 és, a dir, entre l'espai físic i l'espai virtual, que s'ha manifestat i consolidat aquests dies. Em centraré exclusivament en alguns espais socials de relació, sobre els que, després d'un mes, es poden treure algunes observacions útils.

Aquest confinament ens ha obert una finestra virtual a casa. Molts de nosaltres, per a fer reunions de teletreball, per a fer conferències, trobades amb amics o trucades familiars, ens posem davant d'un ordinador o mòbil amb càmera i mostrem un racó de casa nostra. La paraula racó no és casual: la protecció d'una paret rere nostre, la negació de la profunditat de camp, protegeixen tant la nostra intimitat com la privacitat del altres habitants de la casa. Ens donen un mínim control. Si les finestres a l'espai real obren les

finestres a l'espai virtual tanquen. No sembla prudent fer-ho d'una altra manera. Aquesta finestra ha vingut per quedar-se. Eventualment això acabarà afectant algun espai de la nostra llar. Aquesta venda de falsos fons de llibreria que es poden trobar a Amazon (un assumpte més seriós del que sembla), o la possibilitat de tunejar el teu propi fons des del món virtual que ofereixen alguns programes de videotrucada, ja incideixen en aquesta necessitat.

Hi ha activitats online que clarament no funcionen. Penso en les classes. Les classes de taller online, les activitats que exigeixen un mínim d'interacció entre el professor i l'alumne, són desastroses. Una de les raons principals és que desapareix la composició de lloc. Desapareix la possibilitat de fer-se una idea en un cop d'ull d'on estàs, de com s'han comportat els teus alumnes, de les seves necessitats d'atenció individual o col·lectiva. La improvisació és permanent. El risc, per no dir la certesa, de desatendre determinats alumnes, altíssim. Les pissarres digitals, insuficients. Els croquis, dificultosos de veure. Els mitjans, desiguals. Podria seguir tot el matí.

Hi ha activitats, en canvi, que no ho sabíem però semblen haver nascut per a ser fetes expressament online. Penso en les classes magistrals i les conferències. Tornem a reflexionar sobre el lloc on s'imparteixen, aules magnes o sales d'actes on s'aplega una munió de gent que focalitzen la seva atenció sobre una àrea relativament petita: una pantalla o una persona o la suma de les dues coses. Les architectures no estan completes sense la gent que les ha d'usar. Per tant aquesta classe, que ja de per sí serà un lloc jerarquitzat en que hi haurà qui ho veurà millor i qui ho veurà pitjor i qui directament no veurà res, difícil o impossible de sonoritzar adequadament, es rejerarquitzarà encara més a base de primeres files, files zero, peticions de preguntes, moderadors que obvien les darreres files, gent desesperada perquè és al final, li interessa el que es diu i no sent res i d'altres asseguts al principi a qui els hi sua completament el que està passant, més la suma de comentaris sigui perquè es vol ampliar matèria o perquè el contingut és avorrit, més la gent que arriba tard i els que marxen d'hora i els que es mouen, les càmeres que ho filmen tot, etcètera. L'espai bull de distraccions visuals o sonores, la interacció entre els convidats *que compten* i el públic considerat de farciment, converteixen una sala d'actes en alguna cosa molt semblant a aquelles misses integristes del franquisme de postguerra, amb els senyorets i els advenedissos al davant i un públic captiu al darrere. I no funcionen. Fa anys que no funcionen. Fa dècades que no funcionen. També hi ha una variació exquisida: quan es crida el públic que s'ha assegut al final de la sala a que ocupi les primeres files. Això té un nom que no es sol dir

mai sigui per educació, sigui per no voler acceptar la realitat: *conferència-avorrida-amb-convidat-igualmente-avorrit-i-susceptible-que-no-vol-acceptar-que-el-que-diu-és-avorrit*. I sol convertir l'anar a aquests actes en un compromís del que, tot sovint, no pots escapar. Ni que sigui perquè el gall s'ha quedat sense farciment i necessiten algú que ocupi una butaca (que ocupi aire, per Déu) ni que sigui per whatsapejar amb alguna altra persona que està a vint quilòmetres lluny. Amazon hauria de vendre també fals públic per a conferències avorrides rollo *Goodbye Lenin*. Ah, els decorats.

En canvi, les conferències virtuals són més democràtiques. D'entrada només existeix una fila: la primera. La relació pantalla-a-pantalla fa que tinguis el conferenciant a mig metre de la seva webcam amb una pantalla que et mostra les diapositives vistes en una qualitat superior a la que la veuràs a la sala. La qualitat de so serà tan bona com es vulgui. Com que el format facilita la gravació, si el conferenciant comet l'error de llegir la conferència (fet que, si m'ho puc permetre, motiva que invariablement m'aixequi i marxi de la sala i, si no m'ho puc permetre, agafi el mòbil i em connecti a twitter o a algun blog i passi completament del que es diu per després demanar el text i llegir-lo còmodament al meu ritme) es pot anar passant a càmera ràpida per a buscar els deu minuts interessants i obviar la resta. Quan és en directe el relatiu (o total) anonimats facilita les preguntes. I n'augmenta l'interès. Aquest és, de fet, un dels principals elements diferenciadors: els torns de preguntes poden multiplicar-se tranquil·lament per deu. Poden ser tan exitosos que pot ser perfectament que el moderador es vegi obligat a interrompre el torn de preguntes per pur esgotament del convidat. En resum: l'absència de jerarquies de les conferències virtuals és fabulosa perquè confronta el conferenciant amb només aquells que estan interessats i en el grau en que n'estan interessats. A la vista dels assistents als cicles de conferències reals, que pots comptar d'un simple cop d'ull, i de que les visites a les virtuals tenen un comptador es pot afirmar que es registren increments de públic de l'ordre d'un 10000%. L'estimació és conservadora. I no, no m'he equivocat amb els zeros.

Hi ha una cosa, però, que una conferència virtual impedeix: el seu caràcter de punt de trobada. Fet que em sembla menor, o directament menyspreable, si tenim en compte que aquest punt de trobada estarà inevitablement jerarquitzat. Sé de què parlo. He sigut de tot: públic de farciment (fins i tot persona a qui s'ha prohibit fer preguntes[1]), fila zero, (obligat aquest cop a preguntar fins i tot quan no tenia cap intenció de fer-ho. Toca't la pera[2]), *dealer* de conferenciant[3] (presentant-los o no) i conferenciant.

Sempre que he pogut he evitat parlar en llocs on el públic fos captiu. Prefereixo un públic de cinc persones motivades a dues-centes persones mirant el rellotge (o whatsapejant) perquè realment no volen estar allà. Sé què em dic perquè he fet conferències per cinc persones i m'ho he passat molt bé. I aquesta experiència fent tots els papers de l'auca em diu que les conferències com a punt de trobada sempre tindran alguna cosa d'injust i arbitrari. I que s'hauria de pensar en un format de trobada al marge de les conferències (que tan bé està que siguin online) per tal de poder tenir espais d'intercanvi i d'identitat.

El que, a nivell de l'arquitectura dels nostres centres educatius, es tradueix en una sola frase: la sala d'actes és, actualment, un espai perfectament inútil. Carreguem-nos les sales d'actes. Fora les sales d'actes. Substituïm-les per sales de passos perduts, per espais plans sense jerarquia, per llocs multifuncionals sense un ús determinat. Per espais de pas més amples. Per a fer què? No en tinc ni idea. Jo només sóc un asocial que sé que les conferències molen més online, i no un profeta. L'única cosa que sé, de fet, és que seguiré escaquejant-me de tantes conferències presencials com pugui. D'anar-hi i de fer preguntes. I que seguiré demanant la gravació després.

[1] *Exemple de pregunta prohibida: interrogar a un conferenciant que va citar a En John Cage (no em pregunteu per què, però en el seu dia es va posar molt de moda citar-lo) si realment l'escoltava, si li agradava la seva música, si la tenia al seu ipod. Encara hi havia ipods, és clar.*

[2] *Després hi ha qui vol preguntar perquè TÉ dret a ser a una fila zero i VOL que se l'escolti. Dins d'aquest gènere hi ha una subespècie: els que citen Le Corbusier quan fan la seva pregunta, pregunta que òbviament no tindrà el més mínim interès perquè el que conta és la cita anterior. Per als que no siguin arquitectes: citar Le Corbusier en una pregunta entra dins la mateixa categoria que ser guitarrista i tocar Stairway to heaven. O que estar confinat i fer pa. No feu pa.*

[3] *Sàpiga vostè, en cas que alguna vegada a la vida hagi estat conferenciant, que us tenim a tots fitxats i categoritzats: en el món de l'arquitectura hi ha els que et poden sorprendre, els previsibles, els monotemes i, dins d'ells, els que SEMPRE fan conferències d'obres i projectes (o sigui, la majoria d'arquitectes. En aquest clima només importa qui portes i no per què el portes, i no hi ha exigència respecte de què es diu) dividits en quatre categories: els que són capaços d'adaptar-la mínimament a les circumstàncies, els que fan introduccions cuquis, els que van a sac amb el seu rotllo i els que fan qualsevol d'aquestes tres coses però han begut abans, que són els que molen.*